

Література

Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу: [монографія] / Зацний Ю. А. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2006. – 332 с. Битко Н.С. Запозичення як фактор розвитку базових концептів англійської мови (на прикладі концепту dwelling) / Н.С. Битко // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. / гол. ред. Валерій Вікторович Акуленко. – К.: Логос, 2011. – С. 75-83. Бульнича М.М., Запрягаєва М.Я. О «независимости ментального образа» [Текст] / Бульнича М.М., Запрягаєва М.Я. // Когнитивные исследования языка. Вып. VIII. Проблемы языкового сознания: мат-лы Междунар. науч. Конф. 15-17 сентября 2011г. / гл. ред. серии Е.С. Кубрякова, отв. ред. вып. Н.Н. Болдырев – М.: Ин-т языкознания РАН; Тамбов: Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2011. – С. 530-532. Новикова Т.Б. Заимствование лингвокультурных концептов: (на материале английского и русского языков) / Новикова Татьяна Борисовна // Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.19. – Волгоград, 2005. – 21 с.

УДК 811.111:81'42:821.111(73)

ДЕЛЬВА О.В.

(Херсонський державний університет)

**ЛІНГВОКОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ
"МАЛЕНЬКОЇ ЛЮДИНИ"
(НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ О'ГЕНРІ)**

У статті виявляються та описуються лінгвокогнітивні механізми, що лежать в основі формування художньої образності як домінуючої складової художніх текстів О'Генрі. Пропонується методика бриколажного аналізу художнього образу "маленької людини" з позиції тезаурусного, семантичного та концептуального аналізу.

Ключові слова: художній образ, словесний образ, лінгвокогнітивні механізми.

Дельва О.В. Лингвокогнитивные механизмы формирования образа "маленького человека" (на материале художественных текстов О.Генри). В статье определяются и описываются лингвокогнитивные механизмы, лежащие в основе формирования художественной образности как доминантной составляющей художественных текстов О.Генри. Предлагается методика бриколажного анализа художественного образа "маленького человека" с позиции тезаурусного, семантического и концептуального анализа.

Ключевые слова: художественный образ, словесный образ, лингвокогнитивные механизмы.

Delva O.V. Linguocognitive Mechanisms to "Little Man's" Image Building (on the Material of O.Henry's Texts). The article defines and describes linguocognitive mechanisms lying in the basis of figurativeness building as a dominant constituent of O.Henry's texts. We suggest the methodology of "little man's" image bricolage analyzing, grounding upon thesaurus, semantic, conceptual analyzing.

Key words: image, verbal image, linguocognitive mechanisms.

У руслі лінгвокогнітивних досліджень семантики художнього тексту **актуальною** наразі постає проблема визначення лінгвокогнітивних механізмів художньої творчості (Л.І. Белехова, О.П. Воробйова, М. Freeman), що уможливило виявлення структури інформаційного комплексу в художньому образі та способи його втілення в словесну тканину тексту.

Аналітичний огляд наукового доробку з цієї теми дозволив виокремити функціональний, комунікативний, стилістичний та лінгвокогнітивний підходи до вивчення художнього образу.

У рамках **функціонального підходу** уточнюються кореляція та функції понять "образ", "художній образ" і "словесний образ", які є предметом вивчення різних наукових галузей (лінгвістики, філософії, літературознавства, психології та ін.). З усіх цих понять, поняття образу має значно ширший домен, адже, будучи формою мислення та засобом пізнання, утворилося раніше понять художнього та словесного образу. У *гносеології* поняття образу позначає результат пізнавальної діяльності людини (М.М. Бахтін, Б.М. Гаспаров, Г.Д. Гачев, А.М. Коршунов, В.Ф. Кузьмін). У *психології* образ – це, перш за все, чуттєво-наочне відображення дійсності (Б.Г. Ананьєва, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн, Д.Н. Узнадзе). У *літературознавстві* поняття образу розглядається в трьох іпостасях: образ як засіб художнього зображення; образ як літературний персонаж; образ як особливий тип відображення та пізнання реальності (І.Ф. Волков, О.А. Галич, А.К. Дрьомов, В.М. Назарець, Л.І. Тимофеев, М.Б. Храпчено). У *лінгвістиці* під образом розуміють засіб зображення одного предмета крізь призму іншого, за допомогою чого досягається їх взаємоперетворення (Н.Д. Арутюнова, В.В. Виноградов, Г.О. Винокур, Н.А. Рудяков).

В основі *художнього образу* лежить конкретно-чуттєва даність предмета відображення (Ю.Б. Борев, І.Ф. Волков, А.Н. Мороховський, Н.А. Рудняков), відрізняючи його від такої форми відображення, як "схема" (у повсякденному житті) або "поняття" (у науці), і має назву

"первинного" або "чуттєвого образу" [Галич 2001, с. 97–98]. Ми зупинилися на визначенні В.М. Назарця, що трактує художній образ як специфічну форму відображення дійсності крізь призму конкретно-чуттєвої даності предмета зображення, під якою розуміється сукупність індивідуально-предметних ознак, які активуються у людській свідомості [Назарець 2001, с.97].

В.А. Кухаренко тлумачить художній образ з точки зору кумулятивності [Кухаренко 2011, с. 59-69], тобто як узагальнюючий, збірний, синтетичний, такий, що побудований на основі *словесних образів*, локалізованих у рамках контексту. Словесні образи є першоелементами образів синтетичних, вони є первинними по відношенню до художніх – вторинних [Кухаренко 2004, с. 11]. Словесний образ є відрізком мовлення, що несе образну інформацію, значення якої не еквівалентно значенню окремо взятих елементів даного відрізка [Мороховский 1991, с.38]. Таким чином, словесні образи відтворюють те, що не сприймається безпосередньо у зоровій формі, а домальовується у свідомості у вигляді певного емоційно-асоціативного переживання, тобто те, що називають "інтелектуальним" або "умозримим" образом [Назарець 2001, с. 102]. Словесним образам характерні такі функції, як емотивна, експресивна, зображальна й виражальна, що мають зовсім різні ефекти: висміюють та підносять, надають зображувальному поетичності або викривають його нікчемність (І.В. Арнольд, Д.П. Ільїн, І.С. Поляков).

Ґрунтуючись на **комунікативному підході**, художній текст сприймається як форма комунікації, "міст" між адресантом та адресатом у системі спілкування "автор – текст – читач". Комунікація в лінгвістичних дослідженнях художнього тексту визначається як інтеракція, в процесі якої виникає трансляція та інтерпретація культурних смислів, взаємовплив її учасників. Художня комунікація може бути розглянутою з позиції таких відношень: автор – текст (М.М. Бахтін, Д.В. Затонський), автор – читач (О.П. Воробйова, У.Еко, Ю.М. Лотман), текст – текст (А.В. Корольова). Основною домінантою художнього простору є образний простір, за допомогою якого досягається експліцитне вираження авторського задуму. У світлі даного підходу головним фактором формування художнього образу є прагматика мовця (автора, оповідача, персонажа), тобто настанова на використання тих чи інших мовних засобів (тропів й стилістичних фігур) в рамках індивідуально-авторської позиції.

Художній образ виникає та існує в результаті єдності й взаємодії словесних образів, які втілюються у мовну тканину художнього тексту завдяки тропам. У руслі **стилістичного підходу** виділяються такі домінантні тропеїчні мовні засоби, як метафора, метонімія, оксюморон, епітет, уособлення. Метафора є тропом, що базується на переносі назви та властивостей з одного об'єкта на інший за принципом їх подібності [Арнольд 2002, с. 99; Кухаренко 2000, с. 23; Мороховский 1991, с. 171; Приходько 2008, с. 105]: "*I led a dog's life in that flat*". Метонімія заміщує назву одного об'єкта іншою за принципом їх суміжності [Арнольд 2002, с. 101; Кухаренко 2000, с. 24; Мороховский 1991, с. 67]: "*The old life will never know me again*". Метою оксюморону є утворення протиріччя шляхом зштовхування слів з протилежним семантичним навантаженням [Арнольд 2002, с. 111; Приходько 2008, с. 183, 214]: "*Myra was always full of life and devilment*". Епітет є лексико-синтаксичним тропом і відрізняється обов'язковою наявністю в ньому емоційних та експресивних конотацій, завдяки яким досягається вираження індивідуально-авторського сприйняття, позиції [Арнольд 2002, с. 104; Кухаренко 2000, с. 31; Приходько 2008, с. 140]: "*Once you've got it, its you for a rheumatic life*". Уособлення полягає у переносі властивостей людини на абстрактні поняття та неживі предмети [Арнольд 2002, с. 103; Приходько 2008, с. 121, 132]: "*All life moved on tracks, in grooves, according to system, within boundaries, by route*". На основі лінгвостилістичного аналізу художніх текстів О'Генрі ми можемо виділити такі види словесних образів, націлених на формування художнього образу "маленької людини", як метафоричні, метонімії та оксюморонні.

У річищі **лінгвокогнітивного підходу** тропи й стилістичні фігури розглядаються як засоби дослідження механізмів людського мислення (Л.І. Белехова, Л.Ф. Присяжнюк, G.Lakoff, E.Semino). З позиції концепції Л.І. Белехової, словесний образ трактується як складний лінгвокогнітивний конструкт, що об'єднує передконцептуальну, концептуальну та вербальну іпостасі, адже є точкою перетину різних типів знань: архетипного, стереотипного й індивідуального [Белехова 2002, с. 189]. Емоційний досвід людини розуміється нами, слідом за Л.І. Белеховою, як когнітивне позасвідоме, що активує його смисл, підґрунтя, передзнання, архетип, і, таким чином, складає передконцептуальну іпостась словесного образу [Белехова

2002, с. 190]. Концептуальна іпостась словесного образу є своєрідною цілісністю, що об'єднує й упорядковує різні типи семантичних знань та інтегрує у собі різні концептуальні ознаки сутностей царини джерела й мети словесного образу у вигляді концептів та їх трансформацій у концептуальні схеми. Ці концептуальні схеми характеризують активований архетип і створюються за допомогою лінгвокогнітивної операції "мапування" [Уфимцева 1980; Lakoff 1980], яка розглядається у когнітивній лінгвістиці як механізм концептуальної метафори і полягає в осмисленні однієї царини у термінах іншої [Белехова 2002, с. 194-201]. Різні види мапування розглядаються Л.І. Белеховою як лінгвокогнітивні операції (далі – ЛО), тобто дії, спрямовані на формування словесних образів, що забезпечують втілення концептуальної структури в словесну тканину тексту [Белехова 2002, с. 176, 217].

Здійснення цих операцій пов'язане з такими видами мислення, як аналогове мислення, що лежить в основі аналогового мапування, асоціативне мислення – субститутивного, парадоксальне – контрастивного, параболічне й есеїстичне – наративного. **Аналогове мапування** включає низку лінгвокогнітивних процедур (далі – ЛП) аналізу споріднених якостей та ознак, що притаманні порівняльним сутностям та містяться у царині джерела й мети словесних образів. У цій ЛО принцип аналогії слугує когнітивним обмеженням у формуванні словесних образів, побудованих на концептуальній метафорі [Белехова 2002, с. 218-219]. Наприклад, у словесному образі "*We will forget work and business and life will be one long holiday*" базова концептуальна схема має вигляд LIFE IS JOY, що базується на ЛП **узагальнення** ознак сутностей царини мети – *long* (роки життя) та області джерела – *holiday* (свято, відпочинок). Словесні образи, що містять метонімію, базуються на **субститутивному мапуванні**, що є операцією ідентифікації імплікативних зв'язків між варіантами референтів концепту царини та проектування їх на іншу сутність цієї ж царини словесного образу шляхом ЛП **заміщення** [Белехова 2002, с. 228-230]. Наприклад, концепт КОХАННЯ містить численні референційні значення, які втілені у словах, що позначають його учасників, символи цього почуття, емоції, які воно викликає. Так, у словесному образі "*He knew that love had come to him for the first time in all the 29 years*" слово *кохання* заміщає словосполучення *кохана жінка*. **Контрастивне мапування** має місце у словесних образах, що обіймають оксюморон і полягає у проектуванні споріднених онтологічних властивостей (якостей й ознак) однієї сутності на протилежні споріднені онтологічні властивості іншої сутності [Белехова 2002, с. 230]. Ця ЛО пов'язана з принципом селективної аналогії, що передбачає наявність у сутностях, які мапуються, споріднених якостей й ознак [Lakoff 1980, р. 140-146]. Наприклад, у словесному образі "*Myra was always full of life and devilment*" мапування відбувається завдяки ЛП **зіткнення** концепту ДОБРО з концептом ЗЛО через те, що у семантиці слова *devilment* міститься ознака люті. Під **нاراتивним мапуванням** ми, вслід за Л.І. Белеховою, розуміємо комплексну ЛО, яка залучає різні види мапувань через проектування сюжету, теми, мотиву чи ідеї з будь-яких творів світової культури, або відомих історичних подій на словесний образ, втілюючи їх у ньому шляхом іносказання. Сигналами наявності цієї ЛО слугують власні імена, які є алюзією на певний сюжет. Такі алюзії чи мотиви художніх творів завдяки лінгвосемантичному аналізу розглядаються як ЛП **інтертекстуалізації**, що полягає у встановленні міжтекстуальних та внутрішньотекстуальних зв'язків з метою використання у новому словесному образі [Белехова 2002, с. 234–235]. Так, у словесному образі "*Had the Queen of Sheba lives in the flat across the airshaft, Della would have left her hair hang out the window some day to dry just to depreciate Her Majesty's jewels and gifts*" міститься алюзія у вигляді власного імені могутньої правительки аравійського царства Саби (Шеби), чий візит до ізраїльського царя Соломона у Єрусалим описаний у Біблії (10 глава 3 книги Царств). У даному словесному образі присутнє не лише нарративне, але і субститутивне мапування (під скарбами королеви мається на увазі вона сама).

Усі ці ЛО сприяють створенню словесних образів на концептуальному рівні та супроводжуються операціями **конкретизації** (розкриття внутрішньоформної концептуальної ознаки), **спеціалізації** (смыслового розвитку концепту) та **модифікації** (трансформації прототипової концептуальної схеми чи навіть руйнування архетипної), які, в свою чергу, пов'язані з різного роду ЛП: узагальнення, розширення, заміщення, зіткнення, інтертекстуалізації. Вербальна іпостась і є втіленням концептуальних схем у словесну тканину художнього тексту за допомогою цих операцій та процедур, домінування яких у формуванні

того чи іншого словесного образу зумовлює конфігурацію його концептуально-семантичного простору [Белехова 2002, с. 202].

Мета нашого дослідження полягає у висвітленні лінгвокогнітивних механізмів формування образу "маленької людини" у художніх текстах О'Генрі. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання такого **завдання**, як розробка комплексної методики дослідження цих механізмів з позиції міждисциплінарного підходу, тобто змішання різноманітних технік тезаурусного, семантичного та концептуального аналізу. **Об'єктом** дослідження є образ "маленької людини" у художніх текстах О'Генрі. **Предмет** вивчення становлять лінгвокогнітивні механізми формування художнього образу "маленької людини".

Художній образ "маленької людини" ("little man") є семантичним полем, що ґрунтується на метафорі "людина другосортна", "людина-невидимка", "сіра людина". На основі **тезаурусного аналізу** ми виявили, що лексема "little" характеризується наявністю позитивного, навіть пестливого емоційного наповнення порівняно з іншими синонімічними одиницями пейоративного відтінку у рамках цієї конотації (*piny* – нікчемний, *petty* – другорядний, *insignificant* – незначний, *poor* – бідний, *unimportant* – неістотний, *measly* – жалюгідний, *trifling* – мілкий).

Друга складова метафоричного вислову "little man" ("man") відповідає такій характеристиці художнього образу, як узагальненість змісту та відображає стиль життя цілого американського покоління в ті часи, коли рабовласництво та війни з індіанським населенням були вже частиною історії, тобто 90-ті роки XIX ст.

В рамках **семантичного аналізу** художніх текстів О'Генрі були виявлені численні прикметникові імплікації типу "modest", "simple", "unassuming", "chaste", "plain", "grey", "ordinary", що входять до складу семантичного поля семи "little" та наповнюють художній образ "маленької людини" різним ступенем семантичного навантаження й емоційного забарвлення. Наприклад, у фрагменті "The "Dillingham" had been flung to the breeze during a former period of prosperity when its possessor was being paid \$30 per week. Now, when the income was shrunk to \$20, the letters of "Dillingham" looked blurred, as though they were thinking seriously of contracting to a modest and unassuming D." (The Gift of the Magi) лексичні одиниці "modest" та "unassuming" як найкраще характеризують особистість головного героя у значенні "людина невибаглива", "скромна". У наступному фрагменті в рамках цього ж художнього тексту "It surely had been made for Jim and no one else. It was a platinum fob chain simple and chaste in design, properly proclaiming its value by substance alone and not by meretricious ornamentation – as all good things should do. As soon as she saw it she knew that it must be Jim's. It was like him. Quietness and value – the description applied to both" така конотація розширюється завдяки лексемам "simple" та "chaste", вжитим у значенні "людина проста", "скромна", "незнатна", проте "гідна" ("value"). У наступному фрагменті "The young lady had been Maxwell's stenographer for a year. She was beautiful in a way that was decidedly unstenographic. She wore no chains, bracelets or lockets. Her dress was grey and plain, but it fitted her figure with fidelity and discretion" (The Romance of a busy Broker) нас зацікавили лексеми "unstenographic" "grey" та "plain". Перша мовна одиниця не має дослівного перекладу. Проте, аналізуючи лексему "stenographic", подану у значенні "стенографічний", що містить відтінок чогось буквального, точного, та поєднавши її з заперечним префіксом *un-* ми отримуємо значення "такий, що не вписується у конкретні рамки", а саме "незвичайний", "особливий". Епітети "grey" та "plain", вжиті для опису одягу героїні, розкривають її особистість у вигляді лексеми "modest", тобто "людина скромна", "проста", доповненої значенням "людина незвичайної краси".

За результатами семантичного аналізу низки фрагментів художніх текстів О'Генрі ми дійшли висновку, що лексична одиниця "humble", використана письменником у значенні "скромний", "простий", "невибагливий", "з помірними запитами й потребами", і складає ядро семантичного поля семи "little", а лексеми "modest", "unassuming", "plain", "chaste", "simple" – його периферію.

Ґрунтуючись на тезаурусному та семантичному аналізі метафори "маленька людина" ("little man"), можна стверджувати, що в її основі лежить концепт БІДНЯК (рос. НУЖДАЮЩИЙСЯ), що за своєю конотацією відрізняється від негативно-вираженого ЗЛИДАР (рос. НИЩИЙ) та різко негативного СІРОМА (рос. ЧЕРНЬ). На основі **концептуального**

аналізу 256 художніх текстів О'Генрі було визначено низку базових концептуальних схем, у які і трансформується концепт БІДНЯК. Через ці концептуальні схеми, створені за допомогою операції аналогового, субститутивного та контрастивного мапування, осмислюється саме поняття "життя". Воно актуалізується у різних словесних образах, породжених численними тропеїчними мовними засобами: **метафоричні**: LIFE IS WAY (*He drifted into the exclusive and calm current of life*), LIFE IS CONTAINER (*His Homer K.M. seemed to me to be a kind of a dog who looked at life like it was a tin can tied to his tail*), LIFE IS LOVE (*...and his only thought would be to make her life one long day of sunshine and peanut candy*), LIFE IS SEARCH (*When people in real life marry, they generally hunt up somebody in their own station*), LIFE IS JOY (*...all the honey of life was waiting in the hive of the world*), LIFE IS ENERGY (*and the fountain of life would cease to flow*) та ін.; **метонімії**: LIFE IS LOVE (*It is plain to see that the life of the woman is in that boy*), LIFE IS JOY (*The pursuit of my type gave a pleasant savour of life and interest to the air I breathed*), LIFE IS WAY (*Every bitterness life knows*) та ін.; **оксюморонні**: LIFE IS WAY (*I was a bee sucking sordid honey from life's fairest flowers; The artist was an unhealthy man, kept alive by genius and indifference to life; There're two times in a man's life when he does this (he gets into bad company) – when he's dead broke and when he's rich*).

Вербальна сторона словесних образів, з яких складається художній образ "маленької людини", формується переважно за допомогою ЛО конкретизації, спеціалізації й модифікації та ЛП розширення й узагальнення. Наприклад, розглядаючи низку словесних образів, об'єднаних прототиповою концептуальною схемою ЖИТТЯ Є ШЛЯХ (*Life is made up of sobs, sniffles and smiles, with sniffles predominating; I was a bee sucking sordid honey from life's fairest flowers; They had the appearance of men to whom life had appeared as a reversible coat – seamy on both sides*), у першому ми спостерігаємо операцію аналогового мапування, що досягається завдяки, по-перше, ЛП узагальнення в іменниках "sobs" (ридання) – *тяжкі часи*, "sniffles" (рюмсання) – *сувора дійсність*, "smiles" (посмішки) – *світлі часи*. По-друге, ЛП розширення через підкреслення "with sniffles predominating" (*де переважають рюмсання*), що надає додаткової ознаки царини мети життя – страждання. З цієї позиції метафорична концептуальна схема наведеного словесного образу О'Генрі може бути реконструйована як ЖИТТЯ Є СКЛАДНИЙ ШЛЯХ. У наступному словесному образі концептуальна схема розширюється за рахунок художнього порівняння з бджолою, що розкриває такі ознаки царини мети життя, як "труд", "робота", "системність", "буденність", "рутина". Ця схема утворюється завдяки операції контрастивного мапування через процедуру зіткнення концепту ДОБРО та концепту ЗЛО, активовану словосполученням "sordid honey". Третій з наведених словесних образів формується завдяки ЛП розширення у вигляді художнього порівняння та ЛО конкретизації за допомогою епітету "seamy" (*зі швами*), що розширює прототипову концептуальну метафору як ЖИТТЯ Є ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ. Операція модифікації на прикладі словесного образу "They were having their first trip down into the shadows of life" руйнує базовий концепт та трансформує концептуальну схему у ЖИТТЯ Є ТЕМРЯВА. Це досягається внаслідок операції аналогового мапування і процедури узагальнення іменника "shadow" – *важкі часи, темні часи*, що ґрунтується на імплікаціях "тінь", "морок". Операція спеціалізації проявляється у словесному образі "Trice in a lifetime may woman walk upon clouds – once when she trippeth to the altar, once when she first enters Bohemian halls, the last when she marches back across her first garden with the dead hen of he neighbor in her hand", що відображає розгортання концептуальної схеми LIFE IS WAY на базі смислового розвитку концепту та конкретизації поняття в мовних одиницях "trip" (*линнути, пурхати*) – "enter" (*входити, ставати частиною*) – "march" (*пішуче маршувати*), які відображають ріст та становлення особистості.

Висновки та перспективи. Використана нами комплексна методика аналізу художнього образу "маленької людини" була звернена на розкриття лінгвокогнітивних механізмів, що лежать в основі утворення цього образу. У ході дослідження було виявлено, що художній образ "маленької людини" формується низкою словесних образів, об'єднаних архетипною концептуальною метафорою ЖИТТЯ Є ШЛЯХ і утворених за допомогою різних видів мапування (аналогове, субститутивне, контрастивне), лінгвокогнітивних операцій конкретизації, спеціалізації й модифікації та лінгвокогнітивних процедур розширення, узагальнення, заміщення, зіткнення. Така методика може бути використана для аналізу будь-яких художніх

текстів та знайде своє практичне застосування як у когнітивній семантиці художнього тексту, так і в інших дисциплінах когнітивної лінгвістики.

Література

- Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов. – 4-е изд., испр. и доп. / И.В. Арнольд. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 384 с. Белехова Л.І. Образный простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект: дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : 10.02.04 "Германські мови" / Лариса Іванівна Белехова. – К., 2002. – 476 с. Галич О.А. Теорія літератури / О.А. Галич, В.М. Назарець, Є.М. Васильєв; [за наук. ред. О.А. Галича]. – К.: Либідь, 2001. – 455 с. Кухаренко В.А. Практикум з стилістики англійської мови: Підручник / В.А. Кухаренко. – Вінниця: Нова книга, 2000. – 160 с. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту / В.А. Кухаренко. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 272 с. Кухаренко В.А. Кумулятивний образ и связность текста / В.А. Кухаренко // Вісник КНЛУ. – Київ, 2011. – Т. 14 № 1. – С. 59–69. Мороховский А.Н. Стилистика английского языка / [Мороховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И., Тимошенко З.В.]. – К.: Вища школа, 1991. – 272 с. Назарець В.М. Літературно-художній образ // О.А. Галич, В.М. Назарець, Є.М. Васильєв. Теорія літератури / За наук. ред. О.А. Галича. – К.: Либідь. – 2001. – С. 96-176. Приходько В.К. Выразительные средства языка: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / В.К. Приходько. – М.: Издательский центр "Академия", 2008. – 256 с. Уфимцева Н.В. Семантика слова / Н.В. Уфимцева // Аспекты семантических исследований. – М.: Наука. – 1980. – С. 5-80. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago: Chicago University Press, 1980. – 242 p.

УДК 811.111'373.43

ЖУЛИНСЬКА М.О.

(Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки)

ФРЕЙМОВИЙ АНАЛІЗ НЕОЛОГІЗМІВ КОНЦЕПТУ “ПРОГРАМИ”

У статті розглядаються особливості утворення англійських комп'ютерних неологізмів концепту “ПРОГРАМИ” на основі фреймового аналізу. Виокремлено прототипні та периферійні фреймові моделі, що вербалізують досліджувані лексичні одиниці.

Ключові слова: когнітивний підхід, концепт, фреймова семантика, предметний фрейм, акціональний фрейм, компаративний фрейм.

Жулинская М.А. Фреймовый анализ неологизмов концепта “ПРОГРАММЫ”. В статье рассматриваются особенности образования английских компьютерных неологизмов концепта “ПРОГРАММЫ”. Выделены прототипные и периферийные фреймовые модели, вербализующие исследуемые лексические единицы.

Ключевые слова: когнитивный подход, концепт, фреймовая семантика, предметный фрейм, акциональный фрейм, компаративный фрейм.

Zhulinska M.O. Frame analysis of neologisms of the concept “PROGRAMS”. The peculiarities of creation of English computer neologisms in the concept “PROGRAMS” based on the frame analysis are considered. Prototypical and peripheral frame patterns verbalizing studied neologisms are defined in the article.

Key words: cognitive approach, concept, frame semantics, Thing Frame, Action Frame, Comparison Frame.

Характерною рисою антропоцентричної парадигми сучасного мовознавства є зміщення фокуса лінгвістичної уваги з власне мови на її носія та творця – людину та осмислення крізь призму людського чинника основних проблем мовознавчої науки.

Метою статті є виявлення головних аспектів утворення англійських комп'ютерних неологізмів концепту *ПРОГРАМИ*.

Розвиток інформаційних технологій сприяв створенню глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, яка поступово перетворилася на самостійне соціокультурне середовище. Розвиток Інтернету й інформаційних технологій має значний вплив на розвиток сучасної англійської мови, яка є головною і найшироковживанішою мовою Інтернету. Комп'ютерно опосередкована комунікація зумовила формування особливого лексикону, характерного для сфери новітніх технологій [Чирвоний 2010, с. 5].

Когнітивний підхід до розгляду засобів вербалізації певних інформаційних структур, що формуються у результаті пізнавальної діяльності, виявляється актуальним у зв'язку з бурхливим розвитком сфери інформаційних технологій і активізацією номінативних процесів у цій галузі.

У нашому дослідженні ми застосовуємо фреймовий аналіз лексики, який здійснюється дослідниками для виявлення інформаційних структур мислення, об'єктивованих у похідних словах. Фрейм конкретизує те, що для певної культури є характерним, типовим, а що ні, тим самим він організовує наше розуміння навколишнього світу. Фрейм є системою концептів, пов'язаних таким чином, що для розуміння будь-якого з них ми повинні розуміти цілісну структуру, до складу якої вони входять [Fillmore 1982, p. 111].

У нашому дослідженні ми використали запропоновану С. А. Жаботинською систему типових фреймових структур, компоненти яких трактують як понятійні сутності (концепти),